

دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان

دانشکده پزشکی

گروه پزشکی اجتماعی

### طرح درس (Course Plan)

### اصول خدمات سلامت (Principles of Health Services)

#### مشخصات کلی درس

نام درس: اصول خدمات سلامت

نام انگلیسی درس: Principles of Health Services :

تعداد واحد: ۵/۱ واحد نظری

رشته و مقطع: پزشکی عمومی

نیمسال ارائه: نیمسال اول سال تحصیلی ۱۴۰۵-۱۴۰۶

تاریخ شروع جلسات: ۱۴۰۵/۰۶/۲۸

گروه آموزشی ارائه دهنده: پزشکی اجتماعی

دانشگاه: دانشگاه علوم پزشکی هرمزگان

دانشکده: پزشکی

مدرسین درس:

دکتر راضیه طغرلی

دکتر فاطمه عطااللهی

مسئول درس:

دکتر راضیه طغرلی شماره تماس مسئول درس: ۰۹۱۳۶۲۰۱۰۱۹

پست الکترونیک مسئول درس: [r.toghrli@yahoo.com](mailto:r.toghrli@yahoo.com)

#### معرفی درس

درس اصول خدمات سلامت با هدف آشنایی دانشجویان پزشکی با مفاهیم پایه سلامت، نظام ارائه خدمات سلامت، مراقبت‌های اولیه سلامت، سطوح پیشگیری، نظام شبکه بهداشت و درمان، عدالت در سلامت و نقش پزشک عمومی در نظام سلامت طراحی شده است. این درس زمینه لازم را برای درک جایگاه پزشک در حفظ، ارتقا و بازگرداندن سلامت فرد، خانواده و جامعه فراهم می‌کند.

با توجه به ماهیت اجتماعی سلامت و نقش عوامل محیطی، اقتصادی، فرهنگی و منطقه‌ای در بروز بیماری‌ها، در این درس تلاش می‌شود دانشجویان علاوه بر آشنایی با مفاهیم نظری، بتوانند مسائل سلامت را در بافت واقعی جامعه، به‌ویژه در مناطق شهری، روستایی، ساحلی و کمتر برخوردار استان هرمزگان تحلیل کنند.

#### اهداف کلی درس

در پایان درس انتظار می‌رود دانشجویان بتوانند:

مفهوم سلامت، بیماری و طیف سلامت تا بیماری را توضیح دهد.

ابعاد مختلف سلامت شامل سلامت جسمی، روانی، اجتماعی و معنوی را تشریح کند.

سطوح پیشگیری و کاربرد آن‌ها را در نظام سلامت توضیح دهد.

مفهوم مراقبت‌های اولیه سلامت و اصول آن را بیان کند.

ساختار نظام سلامت ایران و شبکه بهداشت و درمان را بشناسد.

جایگاه خانه بهداشت، پایگاه سلامت، مرکز خدمات جامع سلامت و سطوح ارجاع را توضیح دهد.

شاخص‌های مهم سلامت را تفسیر کند.

نقش پزشک عمومی را در نظام ارائه خدمات سلامت، پزشک خانواده و نظام ارجاع تحلیل کند.

اهمیت عدالت در سلامت و پوشش همگانی سلامت را درک نماید.

برخی چالش‌های ارائه خدمات سلامت در استان‌های دارای مناطق پراکنده، ساحلی و کمتر برخوردار را تحلیل کند.

### اهداف اختصاصی درس

دانشجو در پایان درس قادر خواهد بود:

تعاریف سلامت از دیدگاه سازمان جهانی بهداشت و رویکردهای نوین سلامت را بیان کند.

مفهوم عوامل تعیین‌کننده اجتماعی سلامت را با ذکر مثال توضیح دهد.

پیشگیری اولیه، ثانویه، ثالثیه و سطح چهارم پیشگیری را تفکیک کند.

اصول مراقبت‌های اولیه سلامت شامل عدالت، مشارکت جامعه، همکاری بین‌بخشی، فناوری مناسب و پوشش همگانی را شرح دهد.

اجزای شبکه بهداشت و درمان ایران را نام ببرد و ارتباط آن‌ها را توضیح دهد.

وظایف پزشک عمومی، مراقب سلامت، بهورز و سایر اعضای تیم سلامت را بیان کند.

شاخص‌هایی مانند امید به زندگی، مرگ‌ومیر نوزادان، مرگ‌ومیر کودکان، مرگ مادران و پوشش واکسیناسیون را تفسیر کند.

نمونه‌هایی از برنامه‌های ملی سلامت را معرفی کند.

ارتباط بین عوامل اجتماعی، سبک زندگی، محیط و بیماری‌ها را تحلیل کند.

مسائل سلامت در جامعه محلی را با رویکرد نظام سلامت بررسی نماید.

### روش‌های تدریس و یادگیری

سخنرانی تعاملی

بحث گروهی

پرسش و پاسخ

تحلیل سناریوهای واقعی از نظام سلامت

ارائه کوتاه دانشجویی

معرفی و تحلیل برنامه‌های ملی سلامت

استفاده از مثال‌های کاربردی از شبکه بهداشت و درمان کشور و استان هرمزگان

### برنامه زمان‌بندی جلسات

| محتوای آموزشی                                                              | عنوان جلسه                    | تاریخ      | جلسه |
|----------------------------------------------------------------------------|-------------------------------|------------|------|
| آشنایی با اهداف درس، تعریف سلامت، بیماری، طیف سلامت تا بیماری، ابعاد سلامت | معرفی درس و مفاهیم پایه سلامت | ۱۴۰۵/۰۶/۲۸ | ۱    |

| محتوای آموزشی                                                             | عنوان جلسه                 | تاریخ      | جلسه |
|---------------------------------------------------------------------------|----------------------------|------------|------|
| عوامل اجتماعی، اقتصادی، فرهنگی، محیطی و رفتاری مؤثر بر سلامت              | عوامل تعیین کننده سلامت    | ۱۴۰۵/۰۷/۰۴ | ۲    |
| پیشگیری اولیه، ثانویه، ثالثیه و چهارم، نمونه‌های کاربردی در پزشکی عمومی   | سطوح پیشگیری               | ۱۴۰۵/۰۷/۱۱ | ۳    |
| مفهوم ارتقای سلامت، آموزش سلامت، توانمندسازی جامعه و تغییر رفتار          | ارتقای سلامت و آموزش سلامت | ۱۴۰۵/۰۷/۱۸ | ۴    |
| تاریخچه PHC، بنیانه‌الماآتا، اصول و اجزای مراقبت‌های اولیه سلامت          | مراقبت‌های اولیه سلامت     | ۱۴۰۵/۰۷/۲۵ | ۵    |
| ساختار وزارت بهداشت، سطوح ارائه خدمات، جایگاه دانشگاه‌های علوم پزشکی      | ساختار نظام سلامت ایران    | ۱۴۰۵/۰۸/۰۲ | ۶    |
| خانه بهداشت، پایگاه سلامت، مرکز خدمات جامع سلامت، مرکز بهداشت شهرستان     | شبکه بهداشت و درمان        | ۱۴۰۵/۰۸/۰۹ | ۷    |
| نقش پزشک، بهورز، مراقب سلامت، ماما، کارشناس بهداشت و سایر اعضای تیم       | تیم سلامت و وظایف اعضا     | ۱۴۰۵/۰۸/۱۶ | ۸    |
| مفهوم ارجاع، سطوح ارجاع، پرونده سلامت، جایگاه پزشک خانواده                | نظام ارجاع و پزشک خانواده  | ۱۴۰۵/۰۸/۲۳ | ۹    |
| شاخص‌های مرگومیر، بار بیماری‌ها، امید به زندگی، پوشش خدمات و کاربرد آن‌ها | شاخص‌های سلامت             | ۱۴۰۵/۰۸/۳۰ | ۱۰   |
| واکسیناسیون، مراقبت مادر و کودک، کنترل بیماری‌های واگیر و غیرواگیر        | برنامه‌های ملی سلامت       | ۱۴۰۵/۰۹/۰۷ | ۱۱   |
| عدالت در سلامت، پوشش همگانی سلامت، چالش‌های نظام سلامت و مرور نهایی       | عدالت در سلامت و جمع‌بندی  | ۱۴۰۵/۰۹/۱۴ | ۱۲   |

### فعالیت‌های دانشجویان

حضور فعال در کلاس

مطالعه منابع معرفی شده پیش از جلسات منتخب

مشارکت در بحث‌های گروهی

تحلیل یک مسئله ساده از نظام سلامت در سطح جامعه

ارائه کوتاه درباره یکی از برنامه‌های ملی سلامت یا چالش‌های ارائه خدمات سلامت

### روش ارزشیابی

حضور منظم و مشارکت فعال در کلاس: ۱۰ درصد

تکلیف یا ارائه کلاسی: ۲۰ درصد

آزمون میان‌ترم یا کوئیز: ۲۰ درصد

آزمون پایان‌ترم: ۵۰ درصد

جمع: ۱۰۰ درصد

## منابع پیشنهادی

Park's Textbook of Preventive and Social Medicine  
Oxford Handbook of Public Health Practice

کتاب‌ها و جزوات آموزشی اصول خدمات سلامت و پزشکی اجتماعی مورد تأیید وزارت بهداشت  
دستورالعمل‌های نظام شبکه بهداشت و درمان کشور  
راهنماهای برنامه پزشک خانواده و نظام ارجاع  
منابع و دستورالعمل‌های رسمی وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی

## مقررات آموزشی درس

حضور دانشجو در جلسات طبق آیین‌نامه آموزشی دانشگاه الزامی است.  
غیبت بیش از حد مجاز مطابق مقررات آموزشی دانشگاه بررسی خواهد شد.  
مشارکت در بحث‌های کلاسی بخشی از ارزشیابی مستمر دانشجو محسوب می‌شود.  
ارائه تکالیف باید در زمان تعیین‌شده انجام شود.  
رعایت اخلاق حرفه‌ای، احترام متقابل و نظم آموزشی در کلاس الزامی است.